

Mannheimundersøkelsen - Bedriftsbeskatningen i Norge og EU

Generelt om Mannheimundersøkelsen og dens forutsetninger

EU har fått gjennomført en sammenlignende undersøkelse av bedriftsbeskatningen i de 15 medlemslandene for 1999 og 2001. Det er universitetet i Mannheim som har definert metoden og gjennomført undersøkelsen. På oppdrag fra NHO har universitetet også beregnet skattebelastningen i Norge, ved bruk av samme metode som for EU-landene.

Undersøkelsen gjelder industribedrifter. Det er foretatt flere typer beregninger; både på bedriftsnivå og investornivå. I det følgende redegjøres for deler av den delen av undersøkelsen som gjelder skattetrykket på bedriftsnivå. Ved beregningen av skattetrykket er hensyntatt bedriftenes lokale og sentrale inntektsskatter samt eiendomsskatt.

Skattetrykket er beregnet for to avkastningsnivåer:

1. *Såkalt marginal lønnsomhet.* Her er forutsetningen at bedriften har en avkastning etter skatt som er lik markedsrenten før skatt. Realrenten før skatt er satt til 5%, som med en forutsetning om 2% inflasjon er det samme som 7,1% nominell avkastning. Investeringer med lavere forventet avkastning antas ikke foretatt.
2. *Meget høy lønnsomhet.* Her har man beregnet skatten basert på en realavkastning på 20% etter skatt, som med 2% inflasjon gir 22,4% nominell avkastning.

Man har bl.a. beregnet skattetrykket for en *modellbedrift*, som er en bedrift som har sine investeringer likelig fordelt på maskiner, industribygninger, varelager, finansaktiva og kjøpte patentrettigheter. Det er lagt til grunn at investeringene er finansiert 55 % med tilbakeholdt overskudd, 10% med nyemisjoner og 35% med lån.

Man har også beregnet skattetrykket for *en bedrift som har foretatt alle sine investeringer i maskiner* (og som har finansiert disse på samme måte som gjennomsnittsbedriften). Det er relevant å trekke frem denne sammenligningen siden Statistisk Sentralbyrå (SSB) legger til grunn at industrien har tre fjerdedeler av sine investeringer i maskiner.

Avkastningsnivået til norske industribedrifter – flertallet har marginal lønnsomhet

I siste fem-årsperiode hadde norske industribedrifter en gjennomsnittlig totalrentabilitet før skatt på 7,4%, ifølge SSBs regnskapsstatistikk. For året 2000 viser SSBs statistikk basert på industriaksjeselskaper med mer enn 10 millioner kroner i omsetning, at disse i snitt hadde en totalrentabilitet før skatt på 7,5%. Ganske nøyaktig halvparten av bedriftene hadde en rentabilitet lik eller mindre enn dette gjennomsnittet. Når man skal sammenligne skattetrykket i Norge med EU-landene, er det derfor mest relevant å gjøre det på basis av det alternativet i Mannheimundersøkelsen som beregner skattetrykket for bedrifter med marginal lønnsomhet; dvs med nominell avkastning etter skatt på 7,1%.

Byråets statistikk for 2000 viser at bare 12 % av bedriftene hadde en rentabilitet som oversteg 22,4 %. Det alternativet i Mannheimundersøkelsen som beregner skattetrykket for bedrifter med høy lønnsomhet vil derfor gjelde bare et lite mindretall av bedriftene.

Forskjellen i skatt på lavt og høyt avkastningsnivå

Undersøkelsen viser at den positive eller negative skattecreditt som kan være knyttet til at den skattemessige avskrivningen avviker fra reell verdiforringelse av driftsmidler, kan bety mye i forhold til skattenivået når avkastningen er lav, mens den relative betydningen svinner når avkastningen vokser. De ulike elementene i skattereglene betyr derfor mye når avkastningen er lav, mens den formelle skattesatsen på avkastningen betyr mest når avkastningen er høy.

Resultater

For industribedrifter med marginal lønnsomhet og som det er flest av i Norge, er skattenivået i Norge blant de strengeste sammenlignet med EU-landene. Således rangeres Norge for 2001 som nr 13 av 16 land når det gjelder skattetrykket for en *modellbedrift*, jf **tabell 1**. Når det derimot gjelder *investeringer bare i maskiner*, rangeres vi som nr 15 av 16 land, mens vi for 1999, da avskrivningssatsen på maskiner var 20%, oppnådde en delt 12. plass, jf **tabell 2**.

For industribedrifter med meget høy lønnsomhet, som er i klart mindretall i Norge, ble Norge for 2001 rangert som nr 4 når bedriften er en *modellbedrift*, jf **tabell 4**. Ved *investeringer bare i maskiner* ble vi rangert på 8. plass, mens vi for 1999, da avskrivningssatsen på maskiner var 20%, ble rangert som nr 4, jf **tabell 5**.

Når det gjelder 2002 er situasjonen den at den norske avskrivningssatsen for industribygg er økt nesten tilbake til 1999-nivå. Tatt i betraktning at avskrivningssatsen for maskiner fortsatt er 15%, og at vi for 1999 i relasjon til modellbedriften ble rangert som nr 8 av 16 land, må det kunne legges til grunn at vi for 2002 fortsatt er blant de land med høyest skattetrykk for industribedrifter med marginal lønnsomhet.

Effektiv skatt på bedrift med marginal (i praksis gjennomsnittlig) avkastning

Cost of Capital - kapitalkostnad

Kapitalkostnaden er den avkastningen før skatt som må oppnås for at avkastningen etter skatt skal bli lik realrenten på 5% (nominelt 7,1%). I teoretiske betraktninger antas at bedriftsinvesteringer som etter skatt gir lavere forventet avkastning enn pengeplasseringer, ikke vil bli foretatt. Investeringer som så vidt gir det samme som pengeplasseringer, er marginalt lønnsomme. Jo mer skattene foranlediger at avkastningskravet må økes utover realrenten, desto mer dempende virker de på investeringsaktiviteten. Kapitalkostnaden har derfor betydning for investeringsklimaet i landet.

EMTR - gjennomsnittsskatt for bedrifter med marginal lønnsomhet .

EMTR angir gjennomsnittsskatten når avkastningen på investeringen er 7,1% nominelt etter skatt.

Definisjonsmessig er EMTR differansen mellom realavkastningen på investeringen før og etter skatt, dividert på avkastningen før skatt.

Det er følgende sammenheng mellom kapitalkostnaden (C), markedsrenten (r) og EMTR:

$$EMTR = 100(C - r)/C$$

Tabell 1

2001 – Kapitalkostnad og EMTR – effektiv skatt for en modellbedrift med marginal (i praksis gjennomsnittlig) avkastning

	Kapitalkostnad	EMTR
1. Italia	4,3	-15,9
2. Irland	5,7	11,7
3. Østerrike	5,7	12,6
4. Sverige	5,8	14,3
5. Hellas	6,0	16,9
6. Luxembourg	6,3	20,7
7. Portugal	6,3	21,0
8. Finland	6,4	21,3
9. Danmark	6,4	21,6
10. Belgia	6,4	22,4
11. Nederland	6,5	22,7
12. Spania	6,5	22,8
13. Norge	6,6*	24,2*
14. Storbritannia	6,7	24,8
15. Tyskland	6,8	26,1
16. Frankrike	7,3	31,8

** I 1999, før avskrivningssatsene ble forverret, var kapitalkostnaden for Norge 6,3. Norge lå da på 8. plass i stedet for 13. plass. Det tilsvarer en EMTR på ca. 21 %. Det betyr at forverringen av avskrivningsreglene tilsvarte nesten 3 prosentpoengs økning på overskuddsskatten for en industribedrift på dette avkastningsnivået. Fra 2002 er noe av endringen i avskrivningssatsene reversert.*

Tabell 2

1999 og 2001 – Kapitalkostnad og EMTR – effektiv skatt på en bedrift som bare har investert i maskiner og som har marginal (i praksis gjennomsnittlig) avkastning

1999	Cost of Capital	EMTR	2001	Cost of Capital	EMTR
Italia	3,8	- 31,6	Italia	3,2	- 56,25
Sverige	5,0	0	Sverige	5,0	0
Portugal	5,2	3,8	Portugal	5,1	2,0
Irland	5,2	3,8	Irland	5,2	3,8
Luxembourg	5,3	5,7	Østerrike	5,2	3,8
Belgia	5,3	5,7	Belgia	5,3	5,7
Danmark	5,4	7,4	Luxembourg	5,3	5,7
Spania	5,4	7,4	Spania	5,4	7,4
Storbritannia	5,6	10,7	Storbritannia	5,6	10,7
Finland	5,6	10,7	Finland	5,6	10,7
Tyskland	5,8	13,8	Danmark	5,6	10,7
Østerrike	5,9	15,3	Nederland	5,9	15,3
Nederland	5,9	15,3	Hellas	6,0	16,7
Norge	5,9 (delt 12.pl.)	15,3	Tyskland	6,1	18,0
Hellas	6,1	18,0	Norge	6,5	23,0 (15.plass)
Frankrike	8,4	40,5	Frankrike	8,5	41,2

I Tabell 3 er de formelle skattesatser oppført for 2001. Denne, der Norge ligger på delt andreplass, sammenholdt med Tabell 1 og 2 illustrerer tydelig at det ikke er tilstrekkelig å se på formell skattesats for å vurdere den reelle bedriftsbeskatningen. Aller tydeligst er forskjellen for Italia, som har den høyeste formelle satsen og samtidig den laveste effektive skatten. For Italia er faktisk den effektive skatten negativ fordi det er knyttet så mange skattekreditt- og fradragsordninger til bedriftsbeskatningen at den samlede effekten fremstår som et subsidium på dette avkastningsnivå.

Tabell 3

2001 – Formelle skattesatser på bedriftsoverskudd

1. Irland	10,0*
2. Norge	28,0
2. Sverige	28,0
4. Finland	29,0
5. Storbritannia	30,0
5. Danmark	30,0
7. Østerrike	34,0
8. Nederland	35,0
8. Spania	35,0
10. Portugal	35,2
11. Frankrike	36,4
12. Luxembourg	37,5
12. Hellas	37,5
14. Tyskland	39,4
15. Belgia	40,2
<u>16. Italia</u>	<u>40,3</u>

* Satsen på 10 % gjelder industribedrifter. For bedrifter i andre sektorer er satsen 20 %.

Effektiv skatt på bedrift med meget høy avkastning

EATR - gjennomsnittsskatt for bedrifter med høy lønnsomhet

EATR angir gjennomsnittsskatten når avkastningen på investeringen er 22,4% (nominelt). Bare 12% av norske industribedrifter hadde i 2000 en avkastning lik eller høyere enn 22,4%. Definisjonsmessig er EATR differansen mellom nåverdien av inntektsstrømmen som investeringen skaper før skatt, og nåverdien av inntektsstrømmen etter skatt, dividert på nåverdien av inntektsstrømmen før skatt. Lav verdi for EATR betyr at det er gunstig å etablere seg i et land hvis man har investeringsprosjekter med potensiale for meget høy avkastning, når alternativet bare er pengeplasseringer til markedsrente.

Tabell 4

2001 - EATR – effektiv skatt for en modellbedrift med meget høy avkastning

1. Irland	10,5
2. Sverige	22,9
3. Finland	26,6
4. Norge	26,7 (25,8 i 1999 med de gamle avskrivningsreglene)
5. Danmark	27,3
6. Italia	27,6
7. Østerrike	27,9
8. Hellas	28,0
9. Storbritannia	28,3
10. Portugal	30,7
11. Spania	31,0
11. Nederland	31,0
13. Luxembourg	32,2
14. Belgia	34,5
15. Frankrike	34,7
16. Tyskland	34,9

Tabell 5

1999 og 2001 – effektiv skatt på en bedrift som bare har investert i maskiner og som har meget høy avkastning

<u>1999</u>		<u>2001</u>	
Irland	8,2	Irland	8,2
Sverige	19,7	Sverige	19,7
Finland	23,1	Finland	23,9
Norge	24,4 (4. plass)	Storbritannia	24,7
Storbritannia	24,7	Danmark	24,7
Danmark	25,3	Italia	24,9
Italia	27,4	Østerrike	26,2
Spania	27,4	Norge	26,3 (8.plass)
Østerrike	28,4	Portugal	26,9
Portugal	28,6	Spania	27,4
Nederland	29,2	Nederland	29,2
Luxembourg	29,2	Luxembourg	29,2
Belgia	31,0	Belgia	31,0
Tyskland	32,9	Hellas	31,3
Hellas	33,4	Tyskland	33,0
Frankrike	40,1	Frankrike	38,4